

te vidim!«), potem je bil Šrauf globoka, premočrtna, duhovno bogata duša. Priznam, da se mi nekoč njegov način pisanja ni zdel posebno izbrušen, prej hlastav in na silo zmašen skupaj, kot da se mu mudi od dejanja k dejanju in ne more tratiti časa z malomeščanskimi skrbmi za besedovanje. Čisto nasprotno priznanje mi je zdaj izvil Mlačev izbor Šraufovih besedil. Upal bi si trditi, da najboljši odstavki sodijo v klasiko slovenskega gorniškega pisanja. Kako je že bilo na Everestu, neke nad 8000 metrov, na begu z vrha, ko se je na pravkaršnje zmagovalce poveznila past viharne, negibno zaklenjene črne noči?

»Stipe je le še tiho ječal in drgetal med mano in **Ang Phujem**. Ta je kot temna senca čepel ob skali. »Fantje, migat!« Tudi minuto ne smemo mirovati, sicer bomo jutraj le še kosi ledu. S Stipetom se skušava zaviti v zadnjo stvar, ki jo hraniva za najhujše. Astronavska vreča iz metalizirane folije je v hipu razcefrana. Zavijeva se kot obupanca v vihrajoče ostanke, ki kot fantomi izginjajo v temo. Tedaj se Ang Phu oglasi s povsem mirnim glasom. Z glasom neomajnega prepričanja: »Šrauf, sab! To noč bomo umrli.«

To je bil glas, ki se je sprijaznil z dejstvom, najstrašnejšim, kar jih lahko doleti človeka. (Op. S. K.: Za Šraufa je bila torej smrt najstrašnejše dejstvo. Kaj mu je šinilo skozi možgane, ko ga je pod Mostrovko zasul plaz?) Povedal ga je kot željo natakariju, naj mu prinese pijače. To noč bomo umrli...

Šrauf, sab! To noč bomo umrli... umrli... umrli...

Nekaj trenutkov sem kar zamrl v svojih mislih, ki so se ukvarjale le z enim problemom – treba je preživeti! Potem me je prešinila kljubovalnost. Ne bom! Kar tako

tudi ne bom crknil prav na koncu tele zgodbe. Navsezadnje je do jutra le še nekaj ur. Le še nekaj ur, Ang Phu! Potem bo dan. Morda bo jutro umirilo divji ples demonov na Čomolungmi. Navsezadnje je bilo med mojimi skoraj dvesto bivaki že tudi nekaj podobnih. Tega ne smemo dopustiti. Le še nekaj ur, pa bo nov dan. Če ga učakamo, bo to naš drugi rojstni dan.« (str. 119)

NADALJEVALEC KULTURNE PLANINSKE TRADICIJE

Debele impresionistične barve, nanešene na bralčevo predstavo, poistovetijo avtorja in bralca, ta drgeta za avtorjevo preživetje, vsaka podrobnost postane pomembna in zanimiva.

Pripovedna moč se kosa s pripovedno močjo sodobnikov **Vikija Grošlja** in **Iztoka Tomazina**. Spominja na **Igorja Škamperleta** in **Duška Jelinčiča**. Slog morda zaostaja korak za izbrušenostjo pri **Danilu Cedičniku-Denu** (Den rabi izbrušenost kot nujno pesniško posodo za svoj čustveno modroslovni pogled na življenje), vendar polnokrvno nadaljuje kulturni razcvet slovenskega alpinizma, ki ima korenine v tradiciji **Tume, Juga, Gregorina, Režka, Mire Marko Debelakove, Potočnika, Lipovška, Škarje** in **Avčina**.

Komur bije srce za gorniške vrednote in ima vsaj toliko srčne in življenjske preizkušnje in presoje, da zna ločiti zrnje od plev, ta bo pritegnil Marku Prezliju, da je bil »Šrauf zares izjemna, velika osebnost« (str. 11), in dodal: »Tudi po kulturni, pismeni plati.«

Knjižna oddolžitev Šraufu je bila nujna. Narod, ki ne ceni svojih velikih mož, jih pač ni vreden.

DIPLOMSKA NALOGA, ZA KATERO JE AVTOR DOBIL ŠTUDENTSKO PREŠERNOVO NAGRADO

IMENOSLOVJE KAMNIŠKO-SAVINJSKIH ALP

BORUT PERŠOLJA

Lani je **Borut Peršolja**, od letošnjega marca eden od podpredsednikov Planinske zveze Slovenije, na Oddelku za geografijo ljubljanske Filozofske fakultete diplomiral z nalogo »Geografski problemi imenoslovja Kamniško-Savinjskih Alp«, to svoje delo je sredi lanskega novembra za študentsko Prešernovo nagrado predložil Filozofski fakulteti, o tem 149 strani obsegaajočem delu, od česar je 91 strani besedila in na 56 straneh preglednice 1476 krajevnih imen, pa sta svoje mnenje podala Peršoljev mentor na fakulteti **prof. dr. Jurij Kunaver** in izredni profesor **dr. Franc Lovrenčak**. Takole sta med drugim napisala v svojem poročilu:

NEENOTNO PISANJE IMEN IZ ALP

»Borut Peršolja je svojo diplomsko nalogo zasnoval na predpostavki, da v zadnjem času ni bilo nobene resnejše in obsežnejše analize stanja krajevnega

imenoslovja Kamniško-Savinjskih Alp, in na hipotezi, da obstajajo mnoga nerešena toponomastična vprašanja, ki jih je treba vsaj obravnavati, če se jih že ne da rešiti. Pomembno je tudi dejstvo, da je kartografija pri izdajanju zemljevidov, zlasti planinskih, nenehno dejavna. Niti približno pa to ne velja za študij krajevnih imen. Zato in zaradi starejših poznavalcev terenskega imenoslovja, ki so vedno redkejši, je skrajni čas za take in podobne študije, ki naj prispevajo k večji kritičnosti pri uporabi imenoslovja, predvsem pa skrbi za njegovo čim bolj avtentično ohranitev in negovanje. Kamniško-Savinjske Alpe v primerjavi z ostalimi slovenskimi Alpami glede tega niso nobena izjema, saj domala vsa alpska območja izkazujejo precejšnjo toponomastično neraziskanost.

Peršoljev metodološki pristop se odlikuje po veliki natančnosti in izčrpnosti v uporabi literature in virov ter po sistematični računalniški obdelavi 1476 imen. Avtor je izdelal računalniško metodo za sistemizacijo krajevnih imen oziroma šifrant, v katerem se je znašio sleherno

od dostopnih oziroma znanih krajevnih imen z njihovimi značilnostmi vred. S tem smo prvič dobili bolj ali manj popoln pregled imen, ki so se na obravnavanem območju nekoč pojavljala v literaturi ali na kartah ali pa se še pojavljajo. To je osnova za nova in še popolnejša raziskovanja iste tematike, zlasti na manjših območjih.

Pomembno je, da je pričujoča imenoslovna analiza segla tudi v starejša zgodovinska obdobja oziroma do Jožefinskega katastra, ko je že mogoče zaslediti kartografsko zabeležena imena. S tem je imenoslovje prikazano tudi v časovnem prerezu, obenem pa tudi problematika spreminjanja imen.

Peršolja se je raziskave lotil v prepričanju, da s tem lahko veliko prispeva k razjasnjevanju po krivici zanemarejene problematike. Pri tem je moral reševati številne probleme, kot so, na primer, obseg ozemlja, ki ga imena predstavljajo. Odkril je številne nejasnosti in nedoslednosti v uporabi, v lokaciji imen, številne imenske različice, zaradi katerih je mnenja, da jih je v primeru nejasnosti treba uporabljati vzporedno oziroma enakovredno.

Veliko problemov je povezanih s pravilnim zapisom krajevnih imen, saj je znano, da se z imeni ukvarjajo mnogi, tudi jezikovno in geografsko neustrezno izobraženi posamezniki. Zato je potrebno dodatno preverjanje in raziskovanje, saj vseh imen enostavno ni mogoče obravnavati po enotnih kriterijih, zlasti mikrotoponime, če so sploh ugotovljeni. A prav njihovo poslanstvo je najpomembnejše, ker nosijo sporočilo o načinu življenja, navadah ter izrazi tal v preteklosti. Mikrotoponimi so med drugim pomembni za orientacijo še danes, a čaka jih še faza poknjiženja, če naj postanejo splošno uporabni.

Avtor je dokazal sposobnost analitičnega in sintetičnega pristopa, ki osvetljuje in obravnava problem krajevnega imenoslovja na nov način. Zato je Peršolja razprava, ki je napisana v lepi slovenščini, eden od redkih novejših raziskovalnih pristopov k slovenski krajevni imenoslovni problematiki ter je zato tem bolj pomembna. V primerni obliki je zato vredna čimprejšnje objave.«

Objavljamo nekaj odlomkov iz tega diplomskega dela, predvsem bolj berljivih, ki kaj povedo tudi povprečnemu bralcu in ne le poznavalcu te problematike. (Op. ur.)

IMENA KOT SVOJEVRSTNI SPOMENIKI

Pozornost dosedanjih raziskovalcev slovenskih krajevnih imen – jezikoslovcev, zgodovinarjev, zemljepiscev idr. – je bila usmerjena pretežno v iskanje njihovega etimološkega izvora, v ugotavljanje glasovnega in pomenskega razvoja ter posredno v odkrivanje naseliteljevih tokov in obsega primarne in sekundarne poselitve na podlagi razširjenosti krajevnih kakor tudi vseh drugih zemljepisnih imen.

Ta so bila že večkrat tudi koristen namig tako zgodovinarjem, »kajti jezik je zelo zgovorna zgodovinska priča, ki utegne povedati tudi kaj takega, česar z zgodovinskimi dokazi morda niti izpričati ne moremo«, kakor tudi

arheologom pri njihovem iskanju sledov materialne kulture naših davnih prednikov, na kar usmerjajo zlasti imena, kot so Ajdovščina, Gomila ipd. Razkritje pravega pomenskega ozadja zemljepisnega imena ima lahko celo ugodne gospodarske učinke: ko so, na primer, jezikoslovci razvozlati etimologijo imena kirgiške reke Maili-Su, kar v tamkajšnjem jeziku pomeni »oljna voda«, so geologi, spodbujeni z ugotovitvami jezikoslovcev, na tistem območju odkrili bogata nahajališča nafte.

Študij imenskega gradiva spada med zelo kočljiva poglavja jezikoslovja. Izhodnega imena besede, iz katere se je ime razvilo, ni mogoče vedno ugotoviti. Na njegovo poreklo lahko sklepamo samo iz geografske razširjenosti in iz načina tvorbe. Zato onomastika (imenoslovje), kot poudarjajo tudi priznani imenoslovci, ne sme biti le etimologiziranje, le ugotavljanje izvora in pomena zemljepisnih imen, preučiti in razložiti mora celoten sistem imen v vsej njihovi zapletenosti, v njihovem dejanskem zemljepisnem, časovnem in družbenem kontekstu, kakor tudi vsestransko vključenost tega sistema v celovit sestav danega jezika.

Krajevna imena so nastajala v različnih časih, v različnih družbenozgodovinskih razmerah, v okviru različnih zemljepisnih danosti, so torej odsev zgodovinske, družbene in prostorske stvarnosti, »so pogosto naši najstarejši spomeniki... Če so pravilno razloženi in razjasnjeni, imajo enako moč kot vsak drug spomenik (arheološki, etnografski, paleografski idr.), včasih celo večjo. Niso samo jezikovni spomeniki, marveč so pomembni tudi za razumevanje zgodovine človeštva sploh. Nastali so v dolgotrajnem sobivanju s krajem, ljudmi, z gospodarskimi in drugimi razmerami, saj so najzanesljivejši odraz materialne in duhovne kulture« (Šimunovič). Marsikatero krajevno ime je zanesljiv kazipot k odkrivanju migracijskih in kulturnih tokov, dragocena priča o času, prostoru in ljudeh.

Zato je tudi mednarodna onomastična organizacija že leta 1949 svojim članicam priporočila, da krajevna imena z zakonom zaščitijo kot kulturne spomenike, kakršnokoli politično, ideološko ali kako drugače motivirano poseganje v obstoječe krajevnoimenske zakladnice pa je mogoče smatrati za skrajno neprimerno, celo barsko početje, ker se s tem grobo posega v kulturno dediščino in ravna proti življenjskemu in svetovnemu nazoru ljudi, ki so jih ustvarili in dolga stoletja uporabljali. In prav to se je pri nas dogajalo v letih italijanske okupacije v zahodni Sloveniji, pa tudi po 2. svetovni vojni, ko so bila zaradi ideološke nestrpnosti vladajoče politike mnoga svetniškoimenska krajevna imena uradno zamenjana z drugimi, med ljudmi dotlej večinoma neznanimi ali le na posamezne zaselke vezanimi imeni.

Vprašljiva je tudi povojna zamenjava krajevnih imen neslovenskega, predvsem nemškega izvora s slovenskimi (do imen italijanskega porekla je bila naša aktualna politika prizanesljivejša), ki so jih naši kraji dobili večinoma po srednjeveških plemiških družinah oziroma njihovih gradovih. Ker so tudi ta imena del naše pretekle stvarnosti, naše zgodovine, jih ni dopustno kar

poljubno spreminjati, kot tudi ne smemo in ne moremo spreminjati zgodovine oziroma izločati iz nje in zamolčevati manj prijetnih dejstev.

Vendar pa vsako zavestno spreminjanje krajevnih imen ni ideološko obarvano. Razlogi zanj so lahko tudi drugačni, na primer moralno-estetski. Imena z možnim negativnim pomenskim prizvokom prebivalce takih naselij pogosto motijo, zato jih preoblikujejo ali zamenjajo z drugimi, na primer krajevno ime Svine je bilo uradno preimenovano v Vinje pri Moravčah.

ZAKAJ KAMNIŠKO-SAVINJSKE ALPE

Ime Kamniško-Savinjske Alpe ni vzeto iz žive ljudske govorice. Vsa poimenovanja celotne gorske skupine so umetna in so nastala v novejšem času. Na južni strani, v ravninskem svetu, je iz žive ljudske govorice poznano ime Grintovci, ki je nastalo zaradi skalne ali grintove površine najvišjih gora. Ime je bilo poznano in uveljavljeno v ravninskih predelih Ljubljanske kotline.

Ime Savinjske Alpe je bilo uvedeno iz Posavinja, od štajerske strani. Oznaka Solčavske Alpe se naslanja na zadnje sklenjeno naselje ob zgornjem toku Savinje. Ime po Kamniku – Kamniške Alpe (in tudi Kamniške planine) je bilo dano s kranjske strani, a ima podobne nevšečnosti kot vsa umetna poimenovanja po naseljih. Pri poimenovanju in njegovi uveljavitvi in utrditvi med prebivalstvom so nemalo prispevali strokovni pisci, še zlasti s temeljnih področij, ki so preučevali in predstavljali to osrednjo visokogorsko alpsko skupino vrhov snežnikov. Skupno ime je uvedel **Ferdinand Seidl**, ki je v svojem delu Kamniške ali Savinjske Alpe (1907–1908) združil obe poimenovanji.

J. V. Valvasor je to gorovje v svojem temeljnem delu *Die Ehre des Herzogtums Crain* (1689) poimenoval *Snežniki* (Schneegebirge), medtem ko ga je **B. Hacquet** imenoval »Ta kamelska planina«, pozneje pa *Steiner Alpen* (Kamniške Alpe).

Konec prejšnjega stoletja je **dr. Johannes Frischauf** uvedel ime Savinjske Alpe (*Die Sanntaler Alpen*, Dunaj 1877), za to ime pa se je dosledno zavzemal tudi **Fran Kocbek**, organizator in pobudnik organiziranega planinstva v Posavinju. V svoji knjigi *Savinjske Alpe* (Celje 1926) je ime pogorja utemeljil po Savinji, največji in najdaljši reki, ki oddalja severovzhodni del tega visokogorja.

Takoj po drugi svetovni vojni so se začele ponovne razprave o (ne)ustreznosti tega imena. Nekateri, njihova značilnost je bila ta, da so prebivali na južni strani gorovja, so zahtevali enotno ime za celo skupino – Kamniške Alpe. Prebivalci s štajerske oziroma savinjske strani pa so zagovarjali ime Savinjske Alpe.

Zato je o problemu poimenovanja pisal tudi **dr. Anton Melik** v Slovenskem alpskem svetu leta 1954. Po razgrnitvi dejstev in tehtanju argumentov je predlagal, naj se tudi v prihodnje obdržita in uporabljata kot enakovredni obe imeni. Dokončno je polemiko o uporabi imena Kamniške in Savinjske Alpe zaključil **dr. Svetozar Ilesič** leta 1972, ko je v imenu Geografskega inštituta SAZU podprl Melikovo mnenje in potrdil upora-

bo obeh imen: Kamniške in Savinjske Alpe oziroma Kamniške ali Savinjske Alpe. Vsako zase naj bi uporabljali takrat, kadar gre bolj za kamniško oziroma bolj za savinjsko stran.

Dr. Ivan Gams je v Slovenskih gorah (1982) ubral drugačno pot: »Če, na primer, zapišemo Kamniške in Savinjske Alpe, pomeni to, da gre za dve gorovji. Kaj je bolj prav, 'Kamniške in Savinjske', 'Savinjske ali Kamniške', 'Kamniške Alpe', 'Savinjske Alpe'? Ne dvomimo, da gre za enotno gorovje. Zato in zaradi tradicije smo odstopili od načela, da bi to gorovje delili na Savinjske Alpe in Kamniške Alpe. Tukaj je ime zapisano tako, da nakazuje enotnost in obenem dve izhodišči: Kamniško-Savinjske Alpe (če obrnemo, bo prišla beseda 'Savinjske' na zemljevidih na kranjsko stran).«

Z malo ironije bi celo lahko rekli, da je ime Kamniško-Savinjske Alpe pravzaprav v temelju geografsko ime, saj povezuje dva ključna elementa – družbo (Kamnik) in naravo (Savinja).

NEENOTEN IMENSKI INVENTAR

Na podlagi študije različnih kart in pisnih virov lahko rečemo, da so imena v Kamniško-Savinjskih Alpah doživela podoben razvoj kot zemljepisna imena drugod na današnjem slovenskem ozemlju. Najstarejša so imena rek in vrhov, ne dosti mlajša so imena naselij, z intenzivno gospodarsko rabo (paša, lov, gozdarstvo, rudarstvo...) pa so svoja imena dobili tudi drugi (manjši) elementi v pokrajini. Nekatera imena, zlasti imena planin, opozarjajo na nekdanjo rabo tal (takšno

Potres je rušil gore

Komisija za planinska pota pri Planinski zvezi Slovenije je v začetku junija prek javnih občil obvestila planinsko javnost (v tem obvestilu pa se ji je pridružilo še PD Kobarid), da sta zahodna drežniška smer in pot Silva Korena na Krn zaprti zaradi poškodb, ki so posledica letošnjega močnega in katastrofalnega velikonočnega potresa. Zaradi skalnih odlomov in razrahljanega kamenja sta obe poti za hojo življenjsko nevarni, je zapisano v sporočilu. Planinci naj se zato poslužujejo drugih poti, ki vodijo na Krn.

Sicer pa do zaključka redakcije te številke Planinskega vestnika, do sredine junija, nismo mogli dobiti nikakršnih podatkov o škodi, ki jo je ta potres povzročil na planinskih objektih in napravah. Strokovni sodelavec Gospodarske komisije pri PZS **Danilo Sbrizaj** nam je povedal, da so po dotlej znanih podatkih še največjo škodo utrpeli planinske postojanke okoli Krna – na Krnu, pri Krnskih jezerih in v Lepeni, medtem ko so na drugih, za katere so znani podatki, le drobne razpoke. Četudi bodo oskrbniki in gospodarji planinskih koč zdaj, ko je skopnel sneg, ko so odprte vse planinske koče in ko so lahko natančno

ime je, n.pr., Goli vrh = neporaščen oziroma iztrebljen svet zaradi paše, ki pa je danes že močno zaraščen).

Večina zemljepisnih imen je zapisanih na kartah. Ugotovili smo, da različne karte ne uporabljajo enotnega imenskega inventarja. Številna imena, zlasti mikrotoponimi, so ohranjeni v številnih pisnih virih, katerih pregled še ni končan, zato tudi v Evidenci zemljepisnih imen Kamniško-Savinjskih Alp še niso uvrščena vsa imena. Posamezni deli proučevanega območja (npr. južni in severni del Krvavške skupine, Pokokrje in Jezersko) v preteklosti niso bili deležni skrbnega zapisovanja in proučevanja zemljepisnih imen. Na teh območjih je nedvomno skritih še veliko zemljepisnih imen, ki pa živijo samo med ljudmi. Zaradi spremenjenega načina življenja domačinov, ki jim je gospodarski prostor gora nekoč pomenil najpomembnejši ali vsaj dopolnilni vir zaslužka, zemljepisna imena izumirajo oziroma jih ne bomo mogli vseh otiči pozabi. Terensko delo, ki je edina metoda zbiranja zemljepisnih imen, bi moralo biti v ta namen zelo sistematično in plod dalj časa trajajočega raziskovanja.

Pri geografskem proučevanju smo naleteli na vrsto vprašanj in problemov, ki so dobro znana že prejšnjim raziskovalcem:

- Pri določevanju lege so včasih sporni tako podatki o koordinatah objekta, na katerega se nanaša zemljepisno ime, kot tudi podatek o višini. Določevanje lege na terenu bi marsikdaj odpravilo nekatere netočnosti, ki se zlasti pojavljajo pri zemljepisnih imenih, ki zaznamujejo večje območje (npr. planina, gozdni predel, ledinsko ime).

pregledali morebitno škodo, ugotovili na svojih objektih kakšne večje poškodbe, škode nikakor ne bodo mogli uveljavljati in zanjo od države dobiti kakršnokoli odškodnino, ker je že zdavnaj potekel rok, do katerega je bilo treba škodo prijaviti ustreznim komisijam. Vendar državna uprava, ki je izdala odlok o prijavi popotresne škode do določenega datuma, nikakor ni upoštevala, da do marsikaterega objekta visoko v gorah do predpisanega datuma zaradi visokega snega nikakor ni bilo mogoče priti. Kljub temu v odločbi ni

- Obstaja veliko imen, za katera je več pogovornih in pisnih različic. Dokončno opredeljevanje je možno le na podlagi skrbnega preverjanja v vseh treh stopnjah proučevanja: pregled kartografskih in pisnih virov ter proučevanje na terenu; tak proces je lahko dolgotrajen in pogosto so tudi končne rešitve vsiljene. Verjetno je v tem primeru bolje uporabljati vsa imena v različici, za katero se avtor pod vsebinskimi pogoji pač odloči. Poseben problem predstavljajo zemljepisna imena, ki imajo v napisu pojasnjevalni del, za katerega ni jasno, ali je del imena (npr. slap Rinka, dolina kamniška Bistrica, planota Velika planina). Pravila pri tem pravzaprav ni, raba je odvisna tako od starosti uporabe oziroma splošnega poznavanja objekta (dalj časa je objekt znan javnosti, manj je potreb za njegovo razločevanje), kot tudi od informativne rabe zemljepisnega imena. Če naj bo zemljepisno ime »ključ za branje karte«, potem naj se raje odločimo za daljše in tako jasnejše ime.

- Pri zapisu imena, ki naj ustreza pravopisnim normam in je v osnovi stvar jezikoslovcev, ob skrbi za pravilno rabo pa tudi stvar vseh uporabnikov zemljepisnih imen, se najpogosteje in najizraziteje pokaže neenotna in pogosto tudi nepravilna raba zemljepisnih imen. Ob pregledu strokovne literature se je pokazalo, da je nemogoče vsa imena obravnavati enotno. Pod pravopisna pravila zagotovo sodijo vsa imena, ki jih označujemo kot makro ali mezo imena – ta imena imajo za seboj določeno zgodovino, so uveljavljena in so tudi najpogosteje uporabljena (v govoru, na kartah, pri razvedanju...). Drobna pokrajinska imena oziroma

dopustila izjem, ko bi bilo mogoče v izjemnih primerih škodo prijaviti tudi še pozneje.

Kot so sporočili nekateri oskrbniki planinskih postojank, je v potresu nastalo precej škode v nekaterih planinskih kočah, ko je tresenje tal s polic pometalo steklenice, večidel polne.

Vsekakor je treba to poletje previdneje in preudarnije izbirati planinske poti po Tolminskem in Bovškem, pa tudi po Bohinjskih gorah, kjer je potres marsikje odkrutil kakšno skalo, tudi veliko, in razmajal marsikaj, kar bi se lahko podrla na planince.

Velikanski odlom z Velikega Kuntarja (1712 m) nad izvirom Tolminke, ki ga je v začetku pomladi fotografiral **Stane Klemenc**, dovolj zgovorno priča o nevarnostih, ki bodo letošnjo planinsko sezono prežale na gorske popotnike v teh hribih. Kot so povedali domačini, je iz Rdečega roba, 1913 metrov visokega jugovzhodnega podaljška dvatisočaka Krna nad Javorico, po potresu še dva dni tekla krvavordeča voda, ki ni obarvala samo Tolminke, ampak tudi Sočo. Nekateri domačini so tedaj celo sklepali, da je to posledica tega, ker je odteklo eno od Krnskih jezer. Ta domneva ni bila pravilna, saj so vsaj Krnska jezera še vedno tam, kjer so bila.

M. R.

mikrotoponimi so rezultat specifičnega razvoja tako jezika kot ljudi v pokrajini. Najpogostejše jih je oblikoval preprost človek, domačin, zato se v imenu skriva ne samo »orientacijska« informacija, pač pa informacija, vredna narodnega bogastva. Ta imena bi bilo zato potrebno zajemati v njihovi izvorni obliki, šele sčasoma,

ko bi se ta imena vključila v vsakodnevno ali vsaj pogostejšo rabo, bi jih kazalo poknjižiti. V nasprotnem primeru naj ta imena ostanejo zapisana v obliki, kot so nastala.

Evidenca zemljepisnih imen Kamniško-Savinjskih Alp je zato nedokončan projekt.

FOTOGRAFSKO JE IMEL PLANINSKI VESTNIK ŽE ZELO BOGATA LETA

RAZVOJ NAŠE PLANINSKE FOTOGRAFIJE

UROŠ PODOVŠOVNIK

Zdaj si skorajda ne moremo več predstavljati planinske ture brez fotoaparata. Fotografije, ki jih prinesemo s hribov, največkrat najdejo mesto v spominskih albumih ali skatlah, polnih prosojnih koščkov filma, ki nam in prijateljem, projecirani na platnu, popestrijo večere in obudijo spomine na prehojene poti. Kljub množici fotoaparatorov, ki jih je danes možno najti na policah prodajaln, je fotografija razmeroma mlad medij. Prav ta množičnost kaže na njen hiter razmah in priljubljenost med ljudmi.

Planinska fotografija ima v razvoju umetniške fotografije na Slovenskem pomembno vlogo. Celotno obdobje, od začetkov amaterske fotografije pri nas okoli leta 1884 do začetka II. svetovne vojne, je v veliki meri zapolnjeno s planinskimi motivi in predstavlja pomemben del naše fotografske zapuščine.

ROJSTVO FOTOGRAFIJE

Komaj 160 let bo minilo, odkar je Dagueru uspelo s pomočjo camere obscure¹ na posrebrni bakreni plošči, obdelani z jodovo paro, ohraniti prvi svetlobni zapis. Dobljena slika je bila pozitiv s finimi detajli in gladko površino, ki jo je bilo potrebno zaščititi s steklenim pokrovom, da bi preprečili bledenje. Odkritje je bilo tako odmevno, da je izum odkupila francoska vlada in ga ponudila v uporabo širši javnosti. Zapletenost postopka, pripravljanje na svetlobo občutljivih plošč, razvijanje sprva nevidne slike v pari živega srebra, segretega nad špiritno svetilko, in problemi s fiksiranjem slike so bili vzrok, da je ostala fotografija domena le ozkega kroga ljudi, raziskovalcev in poklicnih fotografov.

Tudi leta 1851 odkrit postopek z mokrimi kolodijskimi ploščami glede enostavnosti ni prinesel izboljšav. Čeprav se je na nekaj sekund skrajšal čas osvetljevanja plošče, ki je pri dagerotipiji trajal okoli pol ure, je nov postopek zahteval pripravo plošč, osvetljevanje in razvijanje na kraju fotografiranja. Ploščo je bilo potrebno osvetlitvi, še preden se je kolodij posušil, saj je sicer izgubil svojo občutljivost na svetlobo. Takojšnje razvi-

janje osvetljene plošče je zahtevalo tudi hiter dostop do temnice. Zapletenost, množica opreme in ne nazadnje tudi okornost fotografskih aparatov je potisnila fotografijo v ateljeje. Šele predstavitev in množična proizvodnja tovarniško izdelanih suhih plošč v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, ki so ohranile latentno sliko² tudi več tednov po osvetlitvi, je dala zeleno luč pokrajinski fotografiji.

ZAČETKI SLOVENSKE PLANINSKE FOTOGRAFIJE

Datuma nastanka prve planinske fotografije skoraj ni mogoče določiti. Najstarejša dela fotografov so se ohranila na razglednicah in v revijah, ki so spodbujale razvoj fotografije.

V Slovenskem planinskem društvu, ustanovljenem leta 1893, je bila planinska fotografija zelo cenjena. Ko je dve leti pozneje začel izhajati Planinski vestnik, so se z izboljšanjem kvalitete tiska v njem kaj hitro pojavile prve fotografije našega gorskega sveta. Sprva so prevladovala fotografije koč in drugih planinskih objektov, skupinskih portretov, slapov in panoram, katerih avtorji so bili predvsem poklicni fotografi. Med njimi sta se z gorsko motiviko največ ukvarjala **Benedikt Largetpöpper** in **Fran Pavlin**. Čeprav prvi že od leta 1896 ni več zahajal v višje predele gor, je izdelal veliko fotografij, ki so bile predstavljene na razglednicah. V izdajanju teh je v obdobju do druge svetovne vojne ostal vodilni že omenjeni Fran Pavlin, poklicni fotograf z Jesenic. V dolgoletnem potepanju po gorah mu je uspelo izdati čez sto razglednic. Nekatere izmed njih je tudi koloriral. Sodeloval je s takratnimi planinskimi organizacijami, objavjal v časopisih in gornjskih knjigah. Pred koncem druge svetovne vojne ga je med bombardiranjem Jesenic ubila granata in uničila vso njegovo 45-letno fotografsko delo. Tako se je ta ohranila le na razglednicah.

Leta 1897 je pri SPD začel delovati Odsek fotografov amaterjev, katerega namen je bil povezati do tedaj razpršene fotografske navdušence, organizirati poučne večere in vežbanje v fotografiranju. Združeval je tudi fotografe izven Ljubljane, ki so se lahko zaradi lažjega sodelovanja v odsek oglašali pisno. Že prvo leto obstoja so organizirali natečaj za najboljšo fotografijo, na katerem je sodelovalo sto slik sedmih avtorjev s planin-

¹ camera obscura: najpreprostejša kamera z luknjico v sprednji steni znotraj počrnjene skatlice. Zarki, ki padajo skozi majhno odprtino, na nasprotni steni povzročijo neostro, slabo izrisano sliko. Sprva je imela taka kamera velikost sobe. Z njeno pomočjo so že v desetem stoletju opazovali sončni mrk. Kasneje je camera obscura v zmanjšani izvedbi in z dodano enostavno lečo služila kot pripomoček slikarjem pri njihovem delu.

² latentna slika: po osvetlitvi nevidna slika na filmu; z razvijanjem jo napravimo vidno.